ચોપાઇ- હવે સાંભળો સંતની રીત, કહું અતિ પરમ પુનિત ।
જેને મળ્યા પ્રકટ પ્રમાણ, પુરુષોત્તમ પરમ સુજાણ ॥૧॥
સુખસાગર સુંદરશ્યામ, જેને સુખે સુખી સહુ ધામ ।
તે પુરુષોત્તમ જેહના પતિ, તેને ન રહે રંકપણું રતિ ॥૨॥
ચૌદ લોકમાં ન લોભે ચિત્ત, કીટબ્રહ્માદિ દેખે અનિત ।
અંતરમાંહિ અત્યંત વૈરાગ્ય, તન મન સુખ કીધાં ત્યાગ ॥૩॥
પંચ વિષયથી ઉતારી પ્રીત, અસત્ય સુખમાં ન આપે ચિત્ત ।
કામ ક્રોધ નહિ લોભ મોહ, એવા સંત તણો જે સમોહ ॥૪॥
તેહ કહે પરસ્પર મળી, જોજ્યો જીવ ભ્રમાણા છે વળી ।
મહાદુઃખતણી જેહ ખાણી, તેમાં જઈને પડ્યા સુખ જાણી ॥૫॥
એક આશ્ચર્ય વાત છે એહ, દુઃખમાં સુખ મનાણું જેહ ।
મહા નારી છે નરકનો કૂપ, કેમ સમજાય છે સુખરૂપ ॥૬॥
જે જે નર નરકમાં પડે, તેતો સર્વે નારી સંગ વડે ।
જમપુરીયે જાય છે જીવ, તેતો નારી થકી તતખેવ ॥૭॥
જન્મ મરણ સહે દુઃખ અંગે, તેતો નારીતણે પરસંગે ।
લખચોરાશી તન લહે છે, જેને નારીમાં પ્રીત્ય રહે છે ॥૮॥
સુણો વાત કહું એક વળી, બહુ દુઃખ પામ્યા એને મળી ।
મોટા મોટા થયા મન ભંગ, તેતો નારીનો કરતાં સંગ ॥૯॥

દેવ દાનવ મનુષ્ય માત્ર, નારી સ્નેહે કરે જમજાત્ર ।
પારકી ને પોતાની જે નાર, કાપે તન જેમ તરવાર ॥૧૦॥
વિષ વહ્નિ વ્યાળમાં જે ગુણ, તેને પોતાનું પારકું કુણ ।
મહાડાકણી શાકણી સરખી, સરવે સુર નર લીધા ભરખી ॥૧૧॥
જેવી વૃહવંતી હોય વાઘણી, ખાય ખીજવી જેમ નાગણી ।
એહ સાથે છે જેને સનેહ, તેતો હાર્યા છે મનુષ્ય દેહ ॥૧૨॥
જોઈ ઝેર કનક કટોરે, જોજ્યો પીવા ચડ્યા નર હોરે ।
સારી જોઈ સજી તરવાર, પેટ નાખવા કરે વિચાર ॥૧૩॥
તેમ રૂપવંતી નારી જોઈ, નર મરે છે મૂરખ મોઈ ।
જેમ મૃગને ઘંટ રવાલ, જેમ પતંગ પાવક ઝાળ ॥૧૪॥
જેમ કરિને કાગદ કરિણી, તેમ નરને એ પ્રાણ હરિણી ।
જેમ અમળ સમળ તોય, બોલે લાછ અલાછ નારી દોય ॥૧૫॥
પગ હાથ કટિ કોટ કસી, આંખ્યમાંય ભૂંશી કાળી મશી ।
કાન નાક ફાડિ બાંધ્યા કેશ, વળી બાંધી આંગળીયો વિશ ॥૧૬॥
તોય કાઢ્યાં કલેજાં નરનાં, તેણે રાતા છે નખ કરના ।
વળી ખાધું મુખે માંસ એણે, દાંત રાતા રંગાણાં છે તેણે ॥૧૭॥
એહ સાથે થઈ જેને પ્રીત્ય, તેને સુખ નહિ કોઈ રીત્ય ।
છે તો નિર્લજ્જ કાઢે છે લાજ, એતો પુરુષને બોલાવા કાજ ॥૧૮॥
કાવે અબળા ને બળ છે બહુ, જેણે વશ કર્યા નર સહુ ।
ઝાઝી લાજમાં બોલે છે ઝીણું, તેતો પુરુષનું કરવા હીણું ॥૧૯॥
ધીરી ધીરે જે પગ ભરે છે, તેણે નરના પ્રાણ હરે છે ।
હાવભાવ દેખાડે છે અંગ, તેતો નરતન કરવા ભંગ ॥૨૦॥
જેમ મુષી ફુંકી ફુંકી ખાય, તેની પીડા તને ન જણાય ।
તેમ નારી મીઠું મીઠું બોલી, ખાય નરનાં કલેજાં ફોલી ॥૨૧॥
એવો દગો જે દેખતા નથી, કહો સંતો સુખ તેને ક્યાંથી ।
નારી ઓછાયે અહિ અંધ થાય, નારી ઓછાયે ઘા ન રૂઝાય ॥૨૨॥
કોઈ કહેશો એવી કેમ કરી, તેની વાત સુણી લિયો ખરી ।

જેમ સિકંદરની પૂતળી, કરી વેગળાં રાખવા વળી ॥૨૩॥
તેને પાસે જોરે જોઈ જાય, ભાગે પોત મોત તેનું થાય ।
માટે દૂર રહ્યો દુઃખ નથી, જોઈ તજવી તન મનથી ॥૨૪॥
તેનો કરવા ઈચ્છે જે સંગ, તેતો મહાદુઃખ પામશે અંગ ।
એને નખ શિખા નિંદવા જેવી, કહિ કહિ કવિ કહે કેવી ॥૨૫॥
જેના ઘટમાં કામસિંહ ગર્જે, બીવે નહિ તે કરતાં વિપર્જે ।
ચડ્યા નારી નયણની ચોટ, તેને મારી કર્યા લોટ પોટ ॥૨૬॥
એવી ખોટ ખાય છે અભાગી, તોય તેહને ન શકે ત્યાગી ।
આવી જેથી અજપર આળ્ય, બેઠી ગિરિજાપતિને ગાળ્ય ॥૨૭॥
એથી થયો ઇંદ્ર અંગે ભંગ, ગયું તપ સૌભરીનું એ સંગ ।
લીધો એકલશૃંગી લટપટ, ઝાલે છે નારી નરને ઝટ ॥૨૮॥
તેમાં લોભી રહ્યા જેહ જન, તેતો શું સમજ્યા હશે મન ।
નારી ઉપર અંગ ઉજવળે, માંહિ ભરી છે મૂત્ર ને મળે ॥૨૯॥
મજ્જા મેદ છે માંસનો પીંડો, થુંક લાળ કફ પિયાં શેડો ।
રગરગમાં ભર્યું રુધિર, અસ્થિ ત્વચાએ મઢ્યું શરીર ॥૩૦॥
પરૂ પાચ ઉદરમાં ઓકાર, મુખમાંહિ હાડકાંની હાર ।
નખ કેશ શલેષમ સોઈ, એમાં કામની વસ્તુ છે કોઈ ॥૩૧॥
જે જે વસ્તુનાં લીધાં છે નામ, તેનું ભરી લૈયે એક ઠામ ।
તેને કરે ખાવા કોઈ ખાંત, તે કેમ કહેવાય મનુષ્ય જાત ॥૩૨॥
એમ જાણી કાં ન કરે અભાવ, ભૂલેલ કેમ કરે છે ભાવ ।
તજે નહિ કાં અષ્ટ પ્રકારે, મૂરખ શા સારુ એને સંભારે ॥૩૩॥
શ્રવણ મનન કરે ગુહ્ય વાત, બોલે દર્શ પર્શ નારીગાત ।
મળી એકાંતે નારીશું વસે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૪॥
નારી કરે જ્યાં ક્રિયા તનની, તે સ્થળ જાવા ઈચ્છે વૃત્તિ મનની ।
વળી નર તે નારી સંગ રહેશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૫॥
નારી ન્હાતિ હોય જ્યાં નીરે, પહેરી અલ્પ વસ્ત્ર શરીરે ।
તેને જોવા ઈચ્છે ખોટે મશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૬॥

બેઠા હોય જન જ્યાં મળી, આવે વારતા નારી ત્યાં વળી ।
પછી ઉઠી યાંથી ન નિકસે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૭॥
પહેરી અંગે આભૂષણ નારી, સજી સુંદર વસ્ત્ર તે સારી ।
એનાં વસન ભૂષણ સ્પર્શે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૮॥
નારી ઉપરવાસે નીકળી, દિયે દેહની દુર્ગંધ વળી ।
તે ગંધે નહિ અંતર અકળાશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૩૯॥
વાટે ઘાટે એ હોય એકલી, તેને સંગે ચાલે લાજ મેલી ।
પાપે કરી જે નારી પેખશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૦॥
અતિ હોય જ્યાં અવકાશ, તોય નિસરે નારીને પાસ ।
પંચ હાથથી ઢુંકડા ધશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૧॥
કરે ચેષ્ટા કાંઈ વળી નારી, ભૂલ્યે દેખે ન મેલે વિસારી ।
વળી ભિંતર અંતરે જે વસે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૨॥
નારી વેષે જે વૃંદલ વર્તે, નારી વેષે જે નૃત્યક નરતે ।
જાય જોવા સારુ એહ દશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૩॥
ધાતુ મૃત્તિકા કાષ્ઠ પાષાણ, લખી ચિત્રની ચિતારે જાણ ।
તેને પગે કરીને સ્પર્શે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૪॥
એહ આદિ જે નારી પ્રસંગ, કોઈ રીત્યે જો રાખશે અંગ ।
તેતો વારમવાર મરશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૫॥
જેમ કૂપ તરણે ઢાંકેલ, વળી કહીએ વિષની એ વેલ ।
તેને ઓછાયે જાણી ઉતરશે, સંતો એવા પાપી કોણ હશે ॥૪૬॥
નથી નથી નારી હેતુ નરની, એતો ભરીછે પ્રપંચ ભરની ।
સ્ત્રી ચરિત્ર હોય અપાર, માંહિ દગો ન દેખાડે બહાર ॥૪૭॥
એજ દોરડો દેખીને ડરે, એજ સર્પ ઉપર પગ ધરે ।
એજ ઉંદરથી ડરી ચાલે, એજ કેસરીના કાન ઝાલે ॥૪૮॥
એજ ડરે દેખીને અંધારું, એજ ફરે કાળી રાત્યે બારું ।
એજ પાણીમાં પગ દેતી ડરે, એજ સમુદ્ર સહજે ઉતરે ॥૪૯॥
કરે ચરિત્ર બોલતાં જોતાં, ઘણું આવડે હસતાં રોતાં ।

રીઝી નારી નરસંગ બળે, ખીજી છેદે શિશ તેનું છળે ॥૫૦॥
સહજ સ્વભાવે હોય અવળી, શીખ વાત ન લીયે સવળી ।
શુભગુણ ગ્રેવાની ચારણી, કલ્પના માત્રની કારણી ॥૫૧॥
મને મેલી ને અંગે અશુદ્ધ, તેનો સંગ રાખે કેમ બુધ્ધ ।
મળે નાગણી વાઘણી વળી, કૂપપતન જો પડે વીજળી ॥૫૨॥
વિષ વૈરી આગ્ય બલાખારી, એ મળજ્યો ન મળજ્યો નારી ।
નથી નથી બીજો નરક કૂપ, નરક નરને નારીનું રૂપ ॥૫૩॥
મેલી પુરુષોત્તમની મૂરતિ, કરે છે નારી જોવા શું રતિ ।
તેને ચિંતવે વારમવાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૪॥
મેલી સુંદર શ્યામ સ્વરૂપ, જઈ જુવે છે નારીનું રૂપ ।
તેમાં થાય નર તદાકાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૫॥
મેલી મહાપ્રભુજીનું મુખ, દેખે નારીને નર વિમુખ ।
તેના સ્પર્શનો રાખે છે પ્યાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૬॥
મેલી મોહનમુખની વાત, નારી શબ્દ સુણે રળિયાત ।
નાવે અવગુણ તેનો લગાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૭॥
મેલી મુખે હરિગુણ ગાન, કહે નારીચરિત્ર નિદાન ।
તેણે ફુલે અંગમાં અપાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૮॥
મેલી કેશવ કમળ નેણ, સંભારે છે નારી દુઃખદેણ ।
નથી સમજતો સાર અસાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૫૯॥
નથી લોભાતો લાલને લટકે, મનમાન્યું માનિનીને મટકે ।
ખાધી ખોટ ને થયો ખુવાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૬૦॥
કૃષ્ણકથામાં ન દિયે કાન, સુણે નારીતણા ગુણગાન ।
તેમાં વૃત્તિ રાખે એકતાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૬૧॥
મેલી હરિ હરિજનનો સંગ, રાખે નારીસંગીનો પ્રસંગ ।
તેની લાજ ન આવે લગાર, એવા મૂરખને છે ધિક્કાર ॥૬૨॥
એમ સમજ્યા જે સાર અસાર, તે તો ઉતરિયા ભવપાર ।
તેને કેમ પીડે વળી કામ, જેણે એ દશ કરી હરામ ॥૬૩॥

એમ થયા નર નિષ્કામી, જેને અંતર વેદના વામી ।
ઉપર તજતાં અંત ન આવે, જીયાં લગી ભિતરમાં ભાવે ॥૬૪॥
અંતરમાંથી ઉલટી થાય, ત્યારે તે પાછું નવ ખવાય ।
એ સુખ ઓકિ નાખ્યું સંતે આપે, સ્વામીસહજાનંદજી પ્રતાપે ॥૬૫॥

પૂર્વછાયો- એમ સંત જન સર્વે, નર રહ્યા નિષ્કામ ।
જેને મળ્યા પ્રગટ પ્રભુ, સહજાનંદ સુખધામ ॥૬૬॥
જેવો અભાવ નારીનો, તેવો જ ધનનો ત્યાગ ।
દેખે નહિ સુખ દામમાં, જેના અંતરમાં વૈરાગ ॥૬૭॥

ઇતિ શ્રીમદેકાન્તિકધર્મ પ્રવર્તક શ્રીસહજાનંદસ્વામિ શિષ્ય
નિષ્કુળાનંદમુનિ વિરચિતે ભક્તચિંતામણિ મધ્યે નિષ્કામીવ્રતમાન
કહ્યું એ નામે એકસોને છઠું પ્રકરણમ્ ॥૧૦૬॥